

Stendyngen

Nr. 2

24. Årgang

Maj 2009

Kås Hoved

I dette blad

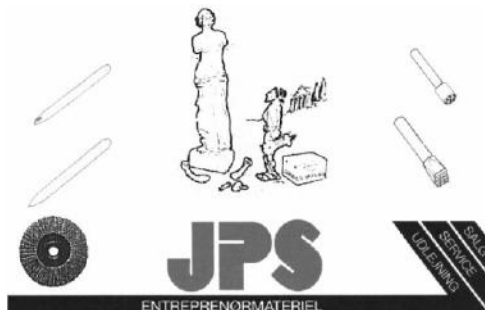
Sommerens og efterårets program	s. 4
Referater	s. 10
Boghjørnet	s. 17
Nyhed: VS-kalender	s. 22

Indhold

	<i>Side</i>
Formanden har ordet	3
Weekendtur til Thy	4
Osloturen	5
Stenhugning	6
Aktivitetsdag på Strandfogedgården	7
Tur til Ulstrup Klint	7
Tur til Mors	8
Tur til Djursland	8
Sten på bordet	9
Fotoworkshop	9
Referat af præparationsdag	10
Referat af fotoworkshop	10
Referat af tur til Kås Hoved	11
Generalforsamling, årsberetning og referat	12
Referat af folkeuniversitetskursus om mineraler	16
Boghjørnet	17
Strandstensgrupperne	20
Fossilgruppen	21
Kalender 2009	22

STENHUGGERVÆRKTØJ

Vandværksvej 25 - 9800 Hjørring - tlf. 98928366 - 98928382

Formanden har ordet

Lige nu sidder jeg og ser ud på den dejligste skyfri blå himmel. Solen varmer, og det vælter op af jorden overalt, dejligt med sådan et tidlig forår. Det giver i den grad lyst til at komme ud og samle sten og nyde naturen, og i Stenklubben har vi jo også allerede været på den første strandtur, nemlig Hirtshals i forbindelse med den nu veloverståede generalforsamling. Allerede på det tidspunkt var der en duft af forår.

Nogle af vore medlemmer har i påskeugen været en tur i Normandiet med Vestjysk Stenklub, en dejlig og oplevelsesrig tur med mulighed for at samle ting, man ikke ser herhjemme. Det kan varmt anbefales, hvis man kan klare en bustur på et døgnstid.

Inden længe går turen til Norge, alle detaljer er på plads, så der er kun tilbage at gå og glæde sig til at komme af sted. Jeg er sikker på, det bliver en rigtig god tur.

Mine egne planer for sommeren er lidt anderledes i år. Som de fleste af jer nok ved, bor jeg ikke alene mere, så Ann-Mari og jeg tager denne sommer til Kina sammen med astronomiforeningen for at se en total solformørkelse og selvfølgelig også lidt af de seværdigheder, man skal se, når man lige er på de kanter. Mon ikke der nok skal falde et par sten i posen også.

Til sidst vil jeg ønske jer alle en rigtig god sommer.

Tommy

Tilbehør til slibning

Vi har slibemaskiner, tromler, vibratorer og stensave.

Vi har slibepulver, rå sten, sten i skiver og rå rav.

Vi har indfatninger - både forsøvede og sterlingsølv.

Vi har arbejdende værksted og ravmuseum med fossiler.

Vi sender gerne katalog over maskiner og tilbehør.

Ravsliberen

Frants Kristensen

Algade 12a

9300 Sæby - tlf. 98 44 55 27

Kommende aktiviteter

Weekendtur til Thy 13.-14. juni

Som varslet i januar-nummeret er vi nu klar med et program for Stenklubbens tur til Thy:

Det er planen, at vi skal besøge Klim Bjerg og Odby Klint om lørdagen, og at vi søndag tager til Lodbjerg Klint og NordsøRal ved Agger.

Der skulle således være noget for både fossil- og ledeblok-folket: Klim Bjerg er en nedlagt kalkgrav med bryozokalk fra Nedre Danién, meget tæt på K/T-grænsen. Der kan især findes søpindsvin og køller af søpindsvin. Odby Klint er Daniénkalk, som er opskudt på grund af en underliggende salthorst, og den er overlejret af lag fra istiderne Elster, Saale og Weichsel.

Lodbjerg Klint har vi besøgt for ikke så længe siden, hvor den var temmelig tilsandet, og vi prøver lykken igen.

NordsøRal m.m. er oplagringsplads for grus og sten i sorterede bunker. Der er gode muligheder for at finde mængder af smukke ledeblokke, og de fossilinteresserede kan finde både fossilførende Brøndumblokke og Skyumblokke. Her skal der overholdes fastlagte regler: **Alle skal medbringe og bære sikkerhedshjelm. Der må ikke byttes rundt på stenene i de sorterede bunker.**

For nærmere beskrivelser henvises til Geologisk Set, Det nordlige Jylland og Det mellemste Jylland.

OBS! Man medbringer madpakke til frokost lørdag. Resten af måltiderne sørger arrangørerne for. Vi sætter på grill-vejr lørdag aften og køber lidt ind til morgenmad og frokost-madpakker søndag. Medbring selv drikkevarer. Medbring i øvrigt: sengetøj og linned samt almindeligt geologisk udrustning afpasset til vejret.

Vi skal overnatte i et sommerhus i Lyngby mellem Agger og Nørre Vorupør med soveplads til ca. 8 indendørs. Derfor vil alternative sove muligheder være velkomne (telt/camper/bil o.lign.). Adressen er: Redningsvej 7, Lyngby, 7755 Bedsted. (OBS! Se her bort fra gps'en og kør helt hen til redningsstationen og drej til venstre ad Redningsvej)

- Tid: Lørdag den 13. juni kl. 9.00
(søndag morgen pakker vi og kører fra hytten kl. 9.00)
- Mødested: Vi mødes på P-pladsen ved Klim Bjerg umiddelbart nord for Klim
- Pris: Kr. 150,- til fortæring. Kørsel aftales og afregnes indbyrdes
- Tilmelding: Til Susanne senest mandag den 25. maj
- Turledere: Tage, Tommy og Susanne

Oslo-turen maj 2009

Turen til Oslo-feltet er nu færdigplanlagt. Ved tilmeldingsfristens udløb var der tilmeldt 26 deltagere. I skrivende stund har yderligere 3 personer meddelt, at de gerne vil deltage, og at de selv klarer transport og overnatning. Det betyder, at vi i alt bliver 29 personer. Den overvældende tilslutning indebærer, at vi nu definitivt må sige stop for yderligere tilmelding.

Turen starter i Hirtshals onsdag den 20. maj kl. 11.30 og afsluttes samme sted søndag den 24. maj kl. 21.15.

Hanne Glassau og Henrik Arildskov

Opsamling efter Osloturen

Når man vender hjem fra foreningens flerdagsture, er man fyldt op af indtryk, som det godt kan tage nogle uger at fordøje. Så opdager man til sin rædsel, at der mellem de hjembragte sten, mineraler og fossiler er en del, man ikke fik navne på. Desuden har man måske mistet nogle af de udleverede papirer og kortmateriale. Man ærgrer sig.

Det bliver der ikke grund til efter Oslo-turen. Bestyrelsen har nemlig besluttet at lave en "opsamlingsaften", hvor der bl.a. kan rådes bod på sådanne kalamiteter, samt udveksles billeder og kortmateriale. Man ærgrer sig.

For at pynte på foreningens økonomi vil vi ved samme lejlighed sælge fossiler, sten og mineraler, som er skænket af medlemmer, der trænger til at få mere plads på hylderne.

Ikke kun deltagere i turen, men alle interesserede er velkommen.

Medbring selv kaffe/the med evt. tilbehør.

Tid: Onsdag den 17. juni kl. 19.00

Sted: Vejgaard Bibliotek, Hadsundvej 35, Aalborg

Tavle fra Dons: Oslo-traktenes geologi

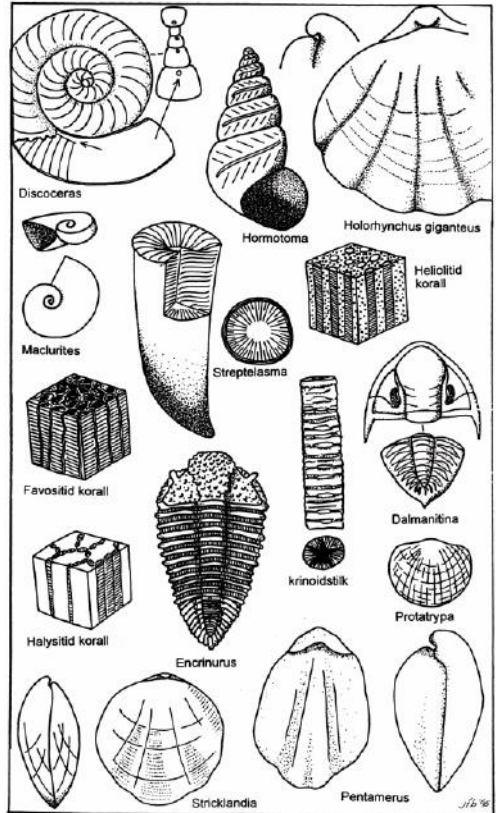

Fig. 14. Noen av de vanligste fossilene i over-ordoviciske og siluriske lag. Favositid korall omtales gjerne som Favosites eller bikatekorall, halyisitid korall eller Halyolites; kalles gjerne kjedekorall, heliolitid korall eller Heliolites kalles solkorall.

Workshop i stenhugning

Foråret er over os, og vejret er blevet så varmt, at vi igen kan stå ved huggeblokken og forme skulpturer i granit. Derfor arrangerer vi årets første workshop i stenhugning i weekenden den 27.-28. juni.

Arrangementet gennemføres som sædvanligt hos Joan og Poul Erik Friis på Ugiltvej 758 i Lørslev. Alle er velkomne, så tag bare naboen med. Har du endnu ikke prøvet at hugge i sten, har foreningen lidt værktøj til udlån første gang, så du, inden du selv investerer i værktøj, kan få lejlighed til at prøve, om stenhugning er noget for dig.

Som sædvanligt kommer Torben og giver råd og vejledning. Torben har hugget sten i mange år og har stor erfaring med håndværket. Samtidig er han meget dygtig til at formgive og har rigtig mange gode ideer, som han gerne giver videre.

Tænk på sikkerhed. Hver deltager medbringer beskyttelsesbriller, høreværn, støvmasker, arbejdshandsker og værktøj. Hammer, mejsler, vinkelsliber, skæreskiver, slibemateriale og godt humør er gode ting at medbringe og en god madpakke ikke at forglemme. Men som sagt, mangler du værktøj, har foreningen lidt til udlån.

Vi starter hver morgen med kaffe og rundstykker. Udgifter til kaffe, rundstykker, instruktør og andre fællesudgifter betales med kr. 180,- pr. deltager. Der er mulighed for at købe øl og vand.

Tid: 27.-28. Juni kl. 09.00

Sted: Ugiltvej 758, Lørslev

Tilmelding: Senest 14. juni på tlf. 98 96 34 31 eller e-mail pef@nordfiber.dk

Pris: Kr. 180,-

Vi forsøger med endnu en gang stenhugning, nemlig weekenden den 5.-6. september. Betingelserne er de samme som ved juniarrangementet.

Tid: 5.-6. september kl. 09.00

Sted: Ugiltvej 758, Lørslev

Tilmelding: Senest 24. august på tlf. 98 96 34 31 eller e-mail pef@nordfiber.dk

Pris: Kr. 180,-

Aktivitetsdag på Strandfogedgården

Vendsyssel Stenklub afholder igen i år en aktivitetsdag i Rubjerg. Strandfogedgården i Rubjerg er en del af Vendsyssel Historiske Museum. Der vil være muligheder for både børn og voksne for at se på og arbejde med sten.

Der vil være forskellige små udstillinger, bl.a. ledeblokke og fossiler. Der vil også være demonstration af stenhugning og arbejde i fedtsten. Desuden vil der være salg af fossiler og ledeblokke.

Man kan medbringe sine egne sten og fossiler og så prøve at bestemme dem med hjælp fra Stenklubbens medlemmer.

Især for børn vil der være mulighed for at slibe en sten.

Tag kaffen med, og nyd den i den skønne natur i området.

Mødested: Strandfogedgården, Langelinie 2, Rubjerg

Tid: Lørdag den 11. juli kl. 11-17

Arrangør: Vendsyssel Stenklub og Vendsyssel Historiske Museum

Har du lyst til at give en hånd med denne dag, hører vi gerne fra dig.

Tlf. Tommy 98 39 20 84

Tur til Ulbjerg Klint

Det er ved at være nogle år siden, vi sidst har besøgt denne lille naturperle.

Klinten består af moræne- og smeltevandsaflejringer afsat af nord- og nordøstisen i Weichselistiden. Den byder på et varieret indhold af ledeblokke og fossilførende blokke.

Der er god skiltning, så vi mødes på den lille parkeringsplads ved stranden. Der er herfra godt 1 km at gå til klinten.

Husk: Påklædning efter vejret, geologiudstyr samt mad og drikke

Tid: Lørdag den 22. august kl. 10

Sted: Parkeringspladsen ved Ulbjerg Klint

Turleder: Sven

Tur til Mors

Dette efterår går turen til molerskrænterne ved Sundby Stengrund, beliggende nordøst for Sundby. Først aflægges vi moleret ved Klitgård Strand et besøg. Det er her, grænselaget mellem Holmehusleret og Stolleklintleret er fundet. I dette grænselag er der for nylig fundet en lang række spændende småfossiler, som f.eks. haj- og fisketænder. Der er også mulighed for at finde cementsten med indhold f.eks. af insekter og fisk. Desuden er der mulighed for forstenet træ og søpindsvin. Efter dette fortsætter vi videre østover mod Svaleklit, hvor der også er cementsten og forstenet træ. På vejen hjemad kan vi altid overveje at besøge Molermuseet eller en lokalitet mere.

Husk: Varmt tøj og gummistøvler, en solid hammer, gerne en smedehammer (morshammer), mad og drikke.

Tid: Lørdag den 12. september kl. 10.00

Sted: Vi mødes ved kirken i Sundby

Turleder: Tage

Tur til Djursland

Denne dag skal vi besøge et par lokaliteter på Djursland, den ene er klinten ved Blushøj, med forskellige istidsaflejringer, den anden er klinten ved Sangstrup og Karlby med lag fra Danien.

Sangstrup og Karlby: Det er ved at være nogen tid siden, vi har besøgt klinerne ved Sangstrup og Karlby på Djursland. Siden vi var der i 2002, er der blevet gjort spændende fund, ikke mindst af Annie og Henning her fra klubben: De fleste har nok set de flotte søpindsvin, som nu er Danekræ.

Den op til 16 meter høje klint er dannet af bryozokalk fra nedre Danien, og der er god mulighed for at finde fine søpindsvin og køller, men også mange andre fossiler. Så er det jo også et pænt sted med fin natur, så vi kan jo håbe på et rigtig godt efterårsvejr.

Blushøj: Den sydlige del af Djursland er sammen med Mols et glacialgeologisk brændpunkt. Her har ismasser fra N, NØ og SØ sat sig tydelige spor i landskabet og efterladt et kuperet terræn, der kulminerer i Mols Bjerger med højder over 100 m.

Stenene ved klinten er i stor udstrækning ledeblokke, som udgør en blanding af norske, mellemsvenske og baltiske blokke. Fossilførende blokke er almindelige. Blokke fra Kridt og Tertiær dominerer, men der forekommer også jurassiske ”Katholm-blokke” afsat af nordøstisen samt diverse kambro-siluriske blokke aflejet af den baltiske is.

Husk: Mad og drikke, hammer og mejsel, regntøj og gummistøvler.

Tid: Lørdag den 3. oktober kl. 9.30

Sted: Gudenå-rastepladsen ved Randers

Turledere: Henrik og Tommy

Sten på bordet

Vi prøver igen. ”Sten på bordet” får en renæssance i en ny og udvidet form. Som tilforn får medlemmerne mulighed for at præsentere de rariteter, de i årets løb har slæbt hjem fra ind- og udland. Og for dem, der ikke havde heldet med sig i felten, bliver der mulighed for at erhverve spændende ting til spotpriser.

Hvis du kan fristes af et stykke rød Rännås-ignimbrit, frisk hjemtaget fra hjemstedet i Dalarna, eller et stykke antraconit med *Agnostus pisiformis* fra Västergötland, så reservér allerede nu tirsdag den 3. november i kalenderen.

Skulle nogen ligge inde med dubletter af fossiler, ledeblokke eller mineraler, som man ikke har plads til, eller andre generende effekter med relation til vores fælles lidenskab, kan man trygt henvende sig til undertegnede. Indtægterne går ubeskåret til klubben.

Yderligere information følger i September-udgaven.

Henrik

Fotoworkshop

Vi gennemførte i starten af 2009 en foto-workshop. Deltagerne fandt på denne workshop ud af, at man fik meget udbytte af gensidig inspiration, og det satte en masse tanker i gang. Mange af vore medlemmer fotograferer mineraler og fossiler, og mange har erfaret, at dette arbejde kræver stor viden om fototeknik, lyssætning og meget mere.

Vi vil i bestyrelsen gerne følge op på disse erfaringer og vil derfor i efteråret tage initiativ til en workshop, hvor medlemmer mødes og inspirerer hinanden, videregiver erfaringer og eksperimenterer videre sammen med andre interesserede. Vi forestiller os, at aftenen gennemføres uden egentlig instruktør, men med et bestemt tema som hovedindhold. For at forberede aftenen så godt som muligt kræves forhåndstilmelding.

Workshoppen tænkes gennemført den 17. november. Nærmere oplysning om sted, tema, tilmelding og tidspunkt i næste blad.

Poul Erik

Stenklubbens stensav og slibemaskine

Du kan leje klubbens maskiner i perioder på 2 uger ad gangen.

Priser: stensav 100 kr., Slibemaskine 50 kr.

Slibebånd (korn 400 og 600) koster 20 kr. Pr. Stk.

Hvis du er interesseret, kan du kontakte Poul Erik Friis, tlf. 98963431

Referater

Præparationsdag

I alt 8 personer var mødt frem den 24. januar til den traditionelle præparationsdag. Der var lidt koldt i Strandfogedgårdens lokaler fra starten, men efter brug af varmeovne og lidt varm kaffe m.m. blev temperaturen efterhånden hæderlig. Da det var lutter gamle kendinge, droppede Tommy sin sædvanlige gennemgang af forskellige præparationstekniker, og vi skred i stedet til handling. Der blev anvendt forskellige typer værktøj til præpareringen af fossilerne, lige fra tandlægeinstrumenter til trykluftdrevne gravørpenne. Blot fordi sidstnævnte larmede og støvede lidt, blev Tommy og undertegnede forvist til de frastødende lokaler. Høreværn og støvmasker kan anbefales!

Der blev blandt andet præpareret i bornholmske og andre danske blokke, samt i norske og franske blokke, alle indeholdende mere eller mindre skjulte fossiler. Poul Erik havde bl.a. søpindsvin med, som det dog var svært at pille mere "kød" af! En Haslesandsten åbenbarede en flot Hybodus-hajtand. Andre blokke var "nitter", dvs. at fossilet var ikke i den kvalitet, man havde håbet på.

Undervejs holdt vi en lille hyggelig frokostpause. Vi sluttede af hen på eftermiddagen med en god produktion. Alt i alt en god dag og stadig med plads til flere deltagere.

Tag

Fotoworkshop

En god håndfuld af klubbens i forvejen glimrende fotografer mødte hinanden og "Cato" fra Aalborg Fotoklub den 26.2 og 19.3 for at blive endnu bedre til det fotografiske håndværk.

Der blev eksperimenteret med forskellige former for belysning: fotolamper, blitz, paraplyer til blødgøring af lyset osv. Vi tilsluttede kameraet til en computer og lærte at styre det herfra. Vi undersøgte, om fotografering af mineraler i polariseret lys gav interessante effekter, - det gjorde det nu ikke. Vi diskuterede fordele og ulemper ved små digitalkameraer i forhold til spejlreflekskameraer med større chip og dermed mindre skarphedsdybde.

Det hele foregik i en afslappet atmosfære i Aalborg Fotoklubs lokaler, og vi blev bestyrket i vores tro på, at egne klublokaler vil være et væsentligt aktiv for Vendsyssel Stenklub, så vi håber, det bliver til virkelighed. Som det fremgår andetsteds i bladet, blev vi enige om at fortsætte arbejdet med at blive bedre fotografer til efteråret.

Sven

Tur til Kås Hoved

17 medlemmer af VS havde valgt at tilbringe lørdag den 25. april i hinandens selskab ved Kås Hoved på Sallings vestkyst.

Turleder var Henrik. Da han slog presenningen af "det røde lyn", viste det sig, at han ud over de sædvanlige fossilførende blokke og "rigtige sten" havde fyldt ladet op med en hjemmebagt kagemand i megastørrelse. Han havde nemlig fødselsdag, og vi gik ufortrødent i gang med kage og bjesk.

Herefter fortalte Henrik om klintens opbygning, om hvorledes den sammen med de sydligere og nordligere klinte dannede en lagserie omfattende materiale fra de 3 sidste istider. De sandsynlige fund blev demonstreret. Det var især Brøndumblokke, som fossilfolkene skulle være på udkig efter, mens de strandsten, man kunne forvente at finde, selvfølgelig især stammede fra Norge.

Som det sig hør og bør, skinnede solen hele dagen, og trods en noget kraftig vind var det en dejlig oplevelse at tilbringe denne dejlige forårsdag på stranden.

Der blev gjort mange gode fund: flere af de nævnte Brøndumblokke, fossilførende norske blokke og et stykke forstenet træ. Der var som ventet store mængder af Osloblokke: Larvikiter, Tønsbergiter, Kjelsåsiter, nefelinsyeniter og selvfølgelig rhombeporfyre i alle afskygningerne. Nogle af Larvikiterne var så grovkornede og formentlig nefelinholdige, at vi udnævnte dem til at være den sjældne Lardalit. Der var også Dalablokke og enkelte Ålandsblokke. Der blev fundet flere smukke vindslebne sten, bl. a. fandt Torben et pragteksemplar på omkring 30 cm.

Efter at fundene var præsenteret og diskuteret, drog folk tilbage til Nordjylland, dog ikke før resterne af kagemanden var fortæret.

Tak til Henrik og Marit, fordi de valgte at fejre fødselsdagen sammen med os.

Generalforsamling

Formandens beretning

Jeg vil starte med at byde velkommen til den årlige generalforsamling.

Tak til Henrik for at lægge lokaler til denne gang.

Jeg synes, vi har haft et godt år i Stenklubben med mange gode aktiviteter.

Hvis jeg sådan lige skal fremhæve nogle, bliver det først og fremmest turen til Langeland, men også den spændende weekentur til Höver og Misburg. Alt i alt mange dejlige ture og godt samvær mellem venner med samme interesse.

Aktiviteter siden sidste generalforsamling:

- Vi har gennemført otte ekskursioner til forskellige lokaliteter.
- Der er afholdt et antal møder i strandstensgruppen og fossilgruppen.
- Vi har haft præparationsdag på Strandfogedgården.
- Vi har haft to kurser i samarbejde med Folkeuniversitetet.
- To weekender har vi haft stenhugning hos Poul Erik
- Vi har igen i år afholdt en aktivitetsdag på Strandfogedgården.
- Vi har selvfølgelig haft vores traditionelle juleafslutning.
- Vi har lavet to udstillinger

I maj åbnede der en udstilling om ledeblokke på VHM. Hvem andre end Henrik kunne have stået for det? Tak til Henrik for en meget flot og informativ udstilling.

I juli åbnede vi en udstilling på Strandfogedgården, lavet i fællesskab. Den omhandlede Stenklubbens aktiviteter generelt, så der var lidt af hvert: fossiler, ledeblokke, mineraler og smykker, præparation, stenhugning, billeder og info. Vi brugte denne udstilling sammen med VHM's udstilling om klinten som udgangspunkt for Stenklubbens andel i Geologiens Dage.

Også i år er der planlagt en lille stenudstilling, denne gang på Vodskov Bibliotek. Den håber jeg kan give lidt goodwill i Aalborg kommune, hvor vi vil gøre et forsøg på at blive en godkendt forening og forhåbentlig få nogle permanente klublokaler. Det tror jeg, Susanne vil sige et par ord om lidt senere.

Jeg synes vi har haft et pænt fremmøde til de fleste aktiviteter, med nogen variation, men det ligger pænt på højde med de foregående år.

Jeg kan jo ikke undgå at nævne vores blad, som stadig holder et meget højt niveau, både indholds- og udseendemæssigt. Jeg kunne dog stadig godt tænke mig at se lidt mere stof fra medlemmerne, eksempelvis en stenoplevelse fra ferien, eller et referat fra vore ture.

Så er der hjemmesiden. Der vil jeg især nævne alle ledeblokbillederne, som der i en lind strøm kommer flere og flere af på klubbens hjemmeside. Flot arbejde! De er til gavn for både os selv og andre, som efterhånden har opdaget dem. Nu er der endda linket til os

fra udenlandske sider.

Jeg må desværre samtidig erkende, at det halter lidt med fossildelen. Vi er vist nogle rodehoveder. Nå! Det må vel komme, om ikke andet når vi engang bliver pensioneret.

Vi er nu ved at være klar til snart at drage af sted på årets lidt større tur. Det er, som de fleste jo nok ved, til Norge i år i Kr. Himmelfarts-ferien. En stor tak til Henrik og Hanne, som har lagt et kæmpe arbejde i at forberede en spændende tur for os, så det glæder jeg mig meget til. Der bliver udsendt endeligt program til deltagerne i den kommende uge.

Som de fleste jo nok ved, har vi i år, på dybt tragisk vis, mistet en af vores faste kursus- og ekskursionsholdere, nemlig Erik Schou. Der var nok ikke mange af os, der ikke kendte ham og igennem mange år har nydt godt af hans smittende og entusiastiske indsats for at udbrede interessen omkring geologien. På en eller anden måde lever han helt sikkert videre i os alle sammen.

Til slut vil jeg gerne sige tak til foreningens medlemmer for et godt stenår, og ikke mindst til bestyrelsen for en god og positiv indsats.

Tommy

Referat af generalforsamling lørdag den 21. marts 2009 kl. 10.00 hos Henrik Arildskov, Ilbjerge

Der var et stort fremmøde: 25 deltagere inkl. bestyrelsen. Erik var eneste fraværende bestyrelsesmedlem pga. arbejde.

Generalforsamlingen blev traditionen tro indledt med kaffe, rundstykker og en bjesk. Formanden bød velkommen og uddelte dagsordenen til alle.

Ad 1. Valg af dirigent

Bestyrelsen foreslog Jonna Andersen som dirigent, og hun blev valgt. Hun konstaterede, at generalforsamlingen var lovligt varslet.

Ad 2. Fremlæggelse af formandens beretning

Formanden fremlagde en detaljeret beretning. Han fremhævede især de to flerdagesture til hhv. Langeland og Höver/Misburg som store oplevelser. Henrik Arildskov blev anerkendt for sit store arbejde med udstillingen på Vendsyssel Historiske Museum. Derudover nævntes bestyrelsens udstilling om Stenklubbens mange aktiviteter på Strandfogedgården ved Rubjerg. Formanden efterlyste nogle flere indlæg til bladet fra andre end bestyrelsen, fx rejser til lokaliteter med spændende geologi eller referater fra Stenklubbens egne ture. Hele beretningen fremlægges særskilt i fuld ordlyd. Beretningen gav ikke anledning til uddybende spørgsmål og blev godkendt.

Ad 3. Fremlæggelse af foreningens årsregnskab

Årsregnskabet blev omdelt og gennemgået af Allan. 2008 viser et underskud, som især skyldes trykning og udsendelse af bladet, der er blevet dyrere. Men bladet er vigtigt for klubben, og vi ændrer ikke på det. Allan informerede, at vi allerede på sidste

bestyrelsesmøde havde vedtaget at droppe kørselsgodtgørelse og telefonpenge til bestyrelsen.

Der blev spurgt ind til posten 'diverse udgifter'. De dækker gebyrer til bank, gaver og blomster ved begævelse, jubilæumsgave o. lign.

Endvidere spurgtes til posten 'møder og arrangementer'. Den dækker bl.a. udgifterne til generalforsamlingen og juleafslutning. Spørgsmål til 'porto': Den dækker udelukkende udsendelse af bladet. Henrik Arildskov gjorde opmærksom på, at den vedtagne kontingentforhøjelse fra sidste generalforsamling først slår igennem i år. Dermed vil der igen komme balance i regnskabet.

Herefter blev regnskabet godkendt.

Ad 4. Forslag fremlagt af bestyrelsen

Bestyrelsen havde i forbindelse med udsendelse af dagsordenen også udsendt to forslag til vedtægtsændring med tilhørende forklaring (se januarnummeret af Stendyngen):

Forslaget om ændring af foreningens hjemstedskommune

Susanne fremlagde og gennemgik dette forslag. Derudover kom hun med eksempler på, hvordan klubben dels kunne spare på udgifterne, dels kunne forsøge at få en indtjening, således at klubben kan klare den øgede udgift ved egne lokaler. Der blev ikke spurgt yderligere ind til forslaget. Forslaget blev vedtaget ved håndsoprækning.

Forslaget om udvidelse af bestyrelsen

Tommy gennemgik dette forslag, og der var ikke yderligere kommentarer. Forslaget blev vedtaget ved håndsoprækning.

Ad 5. Indkomne forslag fra medlemmerne

Der var ikke indkommet forslag.

Ad 6. Fastsættelse af kontingent for 2010

Formanden: Bestyrelsen foreslog, at kontingentet forblev uændret, idet der sidste år blev vedtaget en kontingentforhøjelse. Det blev besluttet, at kontingentet forblev uændret.

Ad 7. Valg af bestyrelsesmedlemmer

På valg var Erik, Allan, Henrik og Tage. Alle var villige til genvalg, og de blev valgt.

Formanden: På grund af det vedtagne forslag (2) skulle der vælges et ekstra medlem med valg for 1 år: Sven Madsen blev foreslået valgt, idet han fungerer som klubbens webredaktør. Sven blev valgt.

Ad 8. Valg af to bestyrelsessuppleanter

Sven Madsen udgik som suppleantkandidat, idet han blev valgt som bestyrelsesmedlem.

Som førstesuppleant blev Lone Hansen valgt, og som andensuppleant blev Hugo Richner valgt.

Ad 9. Valg af revisorer og revisorsuppleant

Frants Kristensen og Anders Mortensen var villige til genvalg og blev valgt som revisorer. Som revisorsuppleant blev Jørn Almeborg valgt (efterfølger efter Ib Hansen, som ikke ønskede genvalg).

Ad 10. Eventuelt

Der blev ikke behandlet spørgsmål under dette punkt.

Herefter takkede dirigenten for god ro og orden og erklærede generalforsamlingen for afsluttet.

Susanne Schmidt, sekretær

Tur til stranden ved Hirtshals Fyr

Efter generalforsamlingen tog 17 af deltagerne med på tur til den dejligt stenfyldte strand neden for Hirtshals Fyr. En del flokkedes om Henrik, som da også var turlederen, og som med sin vanlige beredvillighed svarede på alle spørgsmål og hjalp med stenbestemmelser. Andre skulle strække godt ud efter at have siddet nok stille inden dørene måtte ned og vende ved klintens sidste sten. Stedet er et paradis for ledeblok-folket, men der blev da også fundet enkelte 'Hirtshals-blokke' med fossiler fra Jura. Nogle skulle bare have en pæn sten med hjem til haven eller til kærlig behandling med vinkelsliber og stokhammer. Fælles for alle var, at vi nød strandturen i det dejlige vejr og den friske luft.

Efter sen frokost/kaffepause i læ mellem klitter og biler tog vi afsked og takkede hinanden for en dejlig dag.

Susanne

"Bjergartsdannende mineraler" - et kvalitetskursus af rang

I samarbejde med Folkeuniversitetet afviklede Stenklubben i marts måned kurset "Bjergartsdannende mineraler" med lektor Hans Dieter Zimmermann som kursusleder.

Zimmermann er mineralog og ansat ved Geologisk Institut på Århus Universitet, og han viste sig at være en fremragende formidler, der på en lun og hyggelig måde berigede deltagerne med sin store viden om mineraler. Veloplagt og velforberedt gennemgik han emner som: Hvad er et mineral?, Krystaller, Krystalstrukturer og egenskaber, Mineralegenskaber, Mineralernes systematik mm., og flere af emnerne blev efterfulgt af øvelser, hvor deltagerne fik lejlighed til at afprøve den erhvervede viden i praksis.

Der blev uddelt kursusmateriale med et omfang på ikke mindre end ca. 300 sider. Dette materiale var af meget høj kvalitet og understøttede på bedste vis det gennemgåede stof og gav ydermere deltagerne mulighed for at arbejde videre med emnerne derhjemme.

Deltagerne var særdeles tilfredse med kurset, og på den baggrund er der truffet aftale med Hans Dieter Zimmermann om et opfølgende kursus i foråret 2010.

Personligt vil jeg fremhæve dette kursus som det absolut bedste, jeg har deltaget i i Folkeuniversitetets regi. Vekselvirkningen mellem teoretiske indslag og praktiske øvelser er med til at gøre undervisningen spændende og engagerende og giver en indlæring og forståelse, der ligger langt over de traditionelle, docerende kurser.

Henrik

Actinolit er et mineral, som tilhører amfibolgruppen. Det er opbygget af lange dobbeltkæder af silicium, og danner derfor lange tynde krystaller. Undertiden har det ligefrem trådet struktur (asbest). Den grønlig farve skyldes højt jernindhold.

Boghjørnet

Når man er kommet så langt i sin interesse for strand- og marksten, at man gerne vil kunne identificere dem nøjere, kommer man ikke uden om at anskaffe sig en eller flere bøger om emnet.

Der eksisterer da heldigvis også en hel del mere eller mindre brugbare titler, som jeg vil fortælle lidt om i det følgende ud fra de erfaringer, vi har gjort os i strandstensgrupperne.

De sten, vi finder i Danmark, kommer jo fra dele af Norge, Sverige, Ålandsøerne og Finland. Det er stort set det samme udvalg, man finder i Tyskland og Holland, og det er derfor naturligt, at de værker, der findes om emnet, stammer fra disse 3 lande. Jeg vil i det store hele holde mig til de titler, der stadig er tilgængelige.

Den danske "bibel" på området er Per Smeds "Sten i det danske landskab". 1. Oplag udkom i 1988, og seneste reviderede udgave er fra 1995.

Bogen består af to afsnit. Det første er en gennemgang af den geologiske baggrund, og det andet er en række farvetavler med omkring 160 forskellige blokke. Der er grundige beskrivelser af de disse samt mange af dem, som de kan forveksles med.

Jeg synes, at specielt 1. afsnit er fremragende, og intet andet sted får man så grundig en indføring i emnet. 2. afsnit kan forekomme noget rodet, og trykneteknikken bærer præg af, at værket har godt 20 år på bagen. Det står dog helt klart, at det er

en bog, som en seriøs ledebloksamler **må** have.

En anden dansk bog, som bør nævnes, er "Sten i farver" af desværre afdøde Erik Schou Jensen. Den er fantastisk godt skrevet i den letforståelige stil, der var hans kendetegn. Den kommer ind på alle de store linjer i pladetektonik, vulkanologi, mineralogi etc. Problemet i vores sammenhæng er, at den trods titlen kun i mindre grad kommer ind på specifikke blokke, specielt ledeblokke. Det afspejler nok, at ledeblok-forskning er en disciplin, som få faggeologer i dag finder interessant. Selv om trykneteknikken tydeligvis er forbedret voldsomt i forhold til Per Smeds bog, er det billedmæssige resultat problematisk, fordi illustrationerne er bragt i meget lille størrelse. Bogen havde fortjent et større format.

Vi vender os mod Holland, hvor en nu ældre herre ved navn Zandstra har huseret gennem nogle årtier. I 1988 udgav han ”Noordelijke kristallijne gidsgesteenten”. Heri beskrives i detaljer omkring 200 krystalline ledeblokke fra Fennoskandinaviens

undertyper, når vi utvivlsomt op i nærheden af

1000 forskellige. Om ikke andet formår

han at illustrere, hvor svært det er at

bestemme en sten uden

billedmateriale, og det hjælper

meget lidt, at han gør det på

hollandsk. Alligevel må bogen

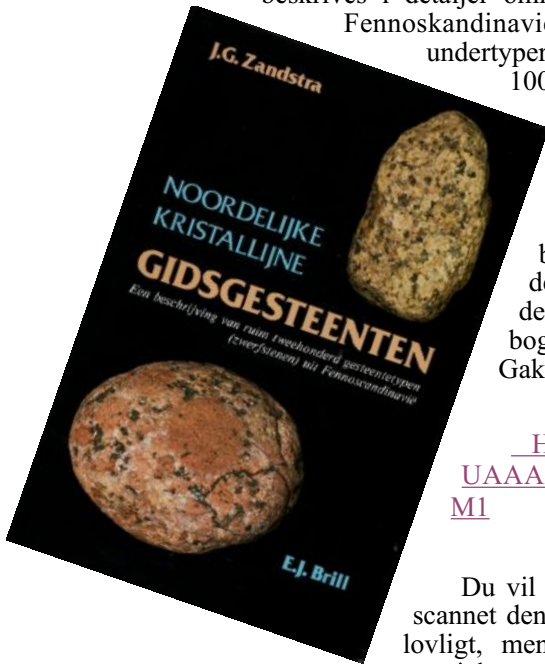
betragtes som en guldgrube, og det er

derfor ærgerligt, at jeg åbenbart købte

det sidste eksemplar for ½ år siden, så

bogen nu er udsolgt. Men fortvivl ikke:

Gak til din browser og skriv:

[Http://books.google.dk/books?id=wMcUAAAAIAAJ&printsec=frontcover#PPR1_M1](http://books.google.dk/books?id=wMcUAAAAIAAJ&printsec=frontcover#PPR1_M1)

Du vil så se, at nogle flinke mennesker har scannet den og lagt den ud på nettet. Det er helt lovligt, men da det er ophavsretligt beskyttet materiale, er nogle sider her og der udeladt.

I 1999 rådede Zandstra bod på de manglende illustrationer ved at udgive ”Platenatlas van noordelijke kristallijne gidsgesteenten”. Det er først og fremmest en billedbog med beskrivelser af enkelte blokke, som ikke altid afspejler hovedtypen 100 %. De fleste illustrationer er af polerede flader og er generelt rigtig gode.

Indtil for nylig var det uden tvivl den bog, som havde det bedste billedmateriale. Den kan købes ved forlaget:

<http://www.euronet.nl/users/backhuys/nederl.htm>

En oversættelse til tysk ved Hildegard Wilske er tilgængelig. Den kan erhverves som Word-fil hos Matthias Bräunlich (geologie@gmx.de).

Den tyske nestor inden for ledeblokkforskning er Julius Hesemann. I sit otium udgav han "Kristalline Geschiebe der nordischen Vereisungen", hvor han med tysk grundighed og stringens beskriver ca. 200 forskellige ledeblokke. Bogen er udsolgt, men kan skaffes på biblioteket.

Den nye åbenbaring er Frank Rudolph. Med "Strandsteine" fra 2007 og "Noch mehr Strandsteine", som netop er udkommet, har vi fået et par prisbillige og meget anvendelige bøger, som naturligvis ikke i samme grad som de ovennævnte går i detaljer, men det væsentlige er med, og fotografierne er klart de bedste, der findes i bogform. Der omtales både magmatiske, sedimentære og metamorfe bjergarter, og der er også et lille udvalg af de mest almindelige fossiler. Bøgerne kan bestilles hos din danske boghandler eller købes i en af de mange tyske internetboghandler. Det bliver det ikke dyrere af.

Sven

Stenklubbens mikroskop

Du kan leje klubbens mikroskop i 14 dage for 100 kr.

Hvis du er interesseret, kan du kontakte Allan Andersen, tlf. 51 22 07 05

Mikroskopet skal afhentes og afleveres.

Strandstensgrupperne

Grönklitt-porfyr

I egnen omkring Orsa i Dalarna findes et vinkelformet område på knap 500 km², hvor Grönklitt-porfyr er faststående bjergart. Den findes desuden i mindre områder ved Klitten nord for Älvdalen samt mellem Orsa og Skattungene og ved Hemulsjön vest for Mora.

Det store udbredelsesområde betyder, at porfyriten, der også kaldes "Rød porfyrit" og "Orsa-porfyr", er særdeles hyppig som ledeblok i Danmark.

Grundmassen er rød, rødbrun eller brunviolet og indeholder talrige strøkorn af feldspat, dels 1-5 mm store gullige eller gulgrønne strøkorn af plagioklas, dels få rosafarvede kalifeldspatstrøkorn.

Af mørke mineraler dominerer små, sorte strøkorn af hornblende og augit. Typisk forekommer 2-12 mm store, mørke aggregater af hornblende, der ofte er omdannet til epidot og klorit. Huller i bjergartens overflade ses hyppigt og skyldes forvitring af aggregaterne.

Den røde farve hos nogle typer skyldes jernoxydering af feldspat.

Porfyrit er betegnelsen på en porfyrit, der er så basisk i sit kemiske indhold, at plagioklas dominerer over kalifeldspat. Samtidig er der et stort indhold af mørke mineraler som eksempelvis hornblende, augit og olivin.

Et udvalg af de mest kendte dalaporfyrer kan ses på Stenklubbens billedside: www.picasaweb.google.com/stenklub

Fossilgruppen

Pelikanfodssnegl (*Drepanocheilus speciosus*)

Navnet skyldes en svømmefodsagtig forlængelse på mundingslæben af fuldt udvoksede eksemplarer. Yngre individer har ikke en sådan forlængelse, men må så kendes på deres kantede vindinger med afrundede knuder og fine spiralriller. Form og antal af fingerlignende udvækster varierer både mellem og inden for arterne. De få arter i denne familie lever i kølige og tempererede farvande som f.eks. Nordvesteuropa og Middelhavet. Dette gælder den nulevende almindelig pelikanfod (*Aporrhais pespelecani*).

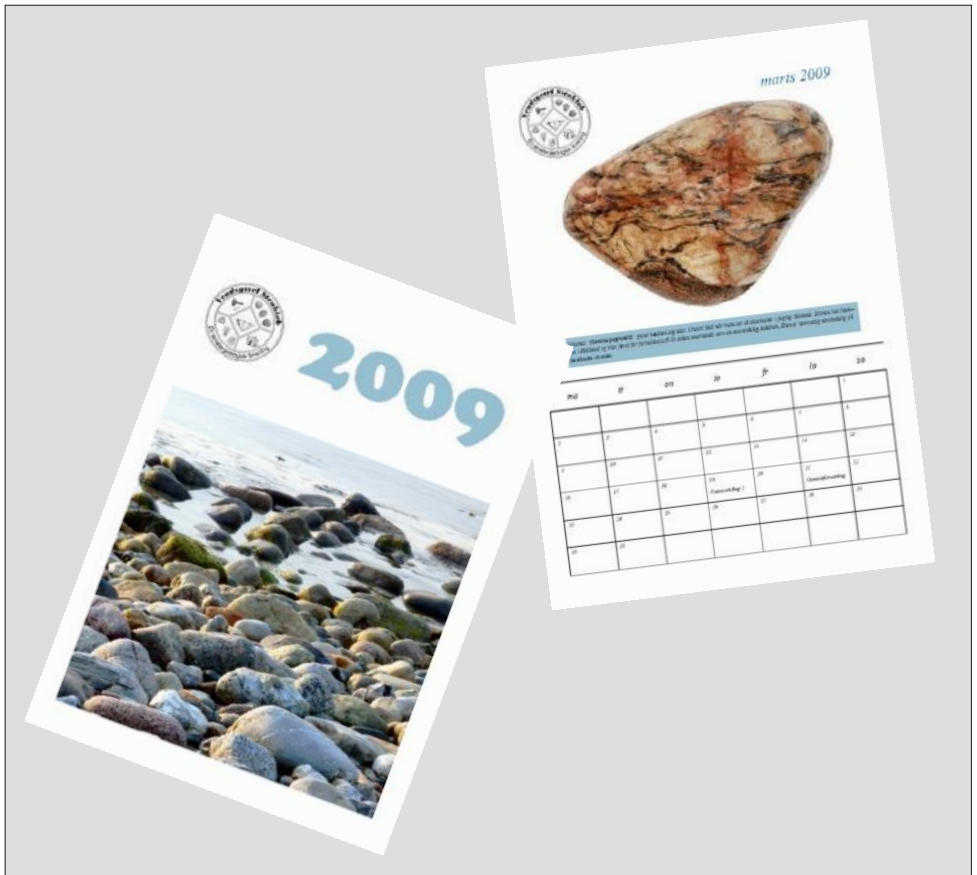
Førstnævnte pelikanfodssnegl er klart den mest almindelige snegl fra det oligocæne glimmerler ved Lyby og andre lokaliteter. Af disse kan nævnes Mogenstrup samt Brejning Hoved og Albæk Hoved i Vejle Fjord. Sneglen optræder både med masseforekomster i kalkkonkretioner og som mere eller mindre velbevarede enkeltfund i leret.

Kalender

Som det fremgik på generalforsamlingen, kom VS ud af sidste år med et underskud, og da vi samtidig pusler med tanken om egne klublokaler, har bestyrelsen besluttet at forsøge at skaffe midler til veje på forskellig vis.

En af de metoder, der er blevet foreslået, er udgivelsen af en kalender. Nu er det ganske vist ikke højsæson for årskalendere, men vi fik så godt et tilbud på at få den trykt, at vi besluttede os for at udgive én allerede i år. Hvis ikke den er færdig, er den lige på trapperne, og den koster kun 40 kr. + eventuel forsendelse. Den kan erhverves ved Stenklubbens arrangementer eller ved henvendelse til et af bestyrelsesmedlemmerne.

Temaet for 2009-kalenderen er strandsten, og du får 12, synes vi selv, flotte billeder og en kort beskrivelse af månedens sten. Vi håber, I tager godt imod initiativet.

Vendsyssel Stenklubs bestyrelse

Formand	Tommy Hatting Sørensen Tlf: 98 39 20 84 E-mail: tommy.h.sorensen@mail.dk	Gerdavej 1, 9520 Skørping
Næstformand	Erik Arentsen Tlf: 24 40 91 27	Sankt Jørgensgade 10, 1 th 9000 Aalborg
Kasserer	Poul Erik Friis Tlf: 98 96 34 31 E-mail: pef@nordfiber.dk	Ugiltvej 758 9800 Hjørring
Sekretær	Susanne Schmidt Tlf: 98 18 53 66 E-mail: sschm@daks.dk	Revlingebakken 40 9000 Aalborg
Redaktør/ Webmaster	Sven Madsen tlf: 98 39 30 66 E-mail: sven@madsen.mail.dk	Stentofte 62 9520 Skørping
Bestyrelsesmedlem	Allan Andersen Tlf: 51 22 07 05 E-mail: aljo@privat.dk	Åkandevej 23 9800 Hjørring
Bestyrelsesmedlem	Henrik Arildskov Tlf: 96 78 11 87 E-mail: rejseholdet@privat.dk	Ilbjergevej 25 9800 Hjørring
Bestyrelsesmedlem	Tage Burholt Tlf: 96 78 40 41 E-mail: tabur@aal.mim.dk	Tårsvej 338 9870 Sindal

Vendsyssel Stenklubs hjemmesider:

www.sitecenter.dk/vendsysselstenklub
www.stendynge.nordjyskeklubber.dk

Deltagelse i Vendsyssel Stenklubs arrangementer sker på eget ansvar

2009-kontingent i Vendsyssel Stenklub

Enkeltperson.....	180 kr.	Par.....	270 kr.
Pensionist.....	120 kr.	Pensionistpar.....	180 kr.
Studerende.....	120 kr.	Unge under 18 år.....	120 kr.

Medlemsliste kan rekvireres hos foreningens kasserer.
Andre stenklubbers medlemsblade bedes sendt til redaktøren af Stendynge.

Billedsiden

Kås Hoved i april

